

Tillsynsprojekt 2013

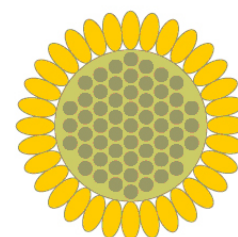
– förskolor och skolor

2013-05-27

Anna Baggström

RAPPORT

HÄLSA

**SÖDERTÖRNS
MILJÖ- & HÄLSO-
SKYDDSFÖRBUND**

136 81 Haninge
BESÖKSADRESS
Rudsjöterrassen 5
TELEFON 08-606 93 00
FAX 08-606 93 01
E-POST
miljokontoret@smohf.se
www.smohf.se

Mål

Projektets mål har varit att verksamhetsutövarna ska känna till sina skyldigheter gällande egenkontroll enligt miljöbalken, och följa upp sin verksamhet inom miljö- och hälsoskyddsområdet för att successivt förbättra inomhusmiljön i skolor och förskolor. Målet har också varit att kontrollera att tobakslagstiftningen följs i verksamheterna.

Det övergripande målet med projektet var också att bidra till att uppfylla det nationella miljömålet ”god bebyggd miljö” samt de folkhälsopolitiska målen ”en halvering till 2014 av antalet ungdomar under 18 år som börjar röka eller snusa” och ”ingen ska ofrivilligt utsättas för rök i sin omgivning”.

Syfte

Syftet med projektet var att granska verksamheternas egenkontrollarbete enligt miljöbalken, samt att granska lokalerna ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt. När det gäller miljöbalkstillsynen har fokus legat på buller och ventilation. Syftet har också varit att granska verksamheternas arbete med tobakslagen.

Bakgrund

Barn tillbringar många timmar per dag i förskolan eller skolan. Det är därför viktigt att dessa verksamheter har en god inomhusmiljö och att rutiner finns för att undvika att barnen utsätts för hälsorisker. Utifrån lagstiftningens krav på egenkontroll ska verksamheten undersöka och bedöma risker med verksamheten ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt. Förbundet anser att frågor om buller och ventilation är områden som förskolor och skolor systematisk behöver kontrollera eftersom en dålig ljudmiljö och bristfällig ventilation riskerar att ge negativa effekter på hälsan. Buller kan ge hälsoeffekter såsom risk för hörselnedsättning, trötthet, huvudvärk, stress och koncentrationssvårigheter. Hälsoeffekter på grund av bristande ventilation är bland annat risk för allergiska besvär, trötthet, och luftvägsbesvär. Dålig ventilation ökar också risken för fukt och mögel i byggnaden, som i sin tur kan leda till hälsobesvär.

Enligt tobakslagen får inte rökning äga rum i skollokaler eller i andra lokaler avsedda för barn eller ungdomar. Lagen skärptes 1994 då den även kom att innefatta utomhusmiljöer som skolgårdar eller liknande utrymmen på förskolor och fritidshem. En kunskapsöversikt som Statens folkhälsoinstitut gjort visar att en aktiv kontroll av rökförbudet på skolans område, med sanktioner för de elever som överträder förbudet, reducerar elevernas bruk av tobak. Trots detta uppger en majoritet av ungdomarna i en annan nationell studie att elever röker på deras skolgård och en tredjedel av ungdomarna uppger att även vuxna gör det. Enligt samma studie önskar många barn och ungdomar (87 procent) en rökfri skolgård. Studier som gjorts visar att om unga människor kan nå tjugoårsåldern utan att bli rökare är chansen stor att de ska förbli tobaksfria resten av livet. Det är därför motiverat att försöka förhindra tobaksbruk bland unga.

Avgränsning

Projektet omfattade privata och kommunala förskolor och skolor i Nynäshamn, Haninge och Tyresö. Totalt har 43 verksamheter besökts. Projektet har fokuserat på att granska verksamheternas arbete med tobaksfrågor samt buller- och ventilationsfrågor. När det gäller buller omfattade tillsynen bullrande apparaturer, akustiska egenskaper i byggnaden samt förskolans arbetssätt för att förebygga buller och höga ljudnivåer i verksamheten. I ventilationstillsynen ingick stickprovskontroller av till- och frånluft, kontroll av ventilationsdonens placering i byggnaden, kontroll av befintliga luftflöden i OVK-protokollet, stickprovskontroller av koldioxidhalt, samt kontroll av verksamhetens rutiner för ventilation. I tobakstillsynen har förbundet kontrollerat verksamheternas rutiner för att se till att ingen rökning sker på skolans och förskolans område. Förbundet har också kontrollerat om någon rökning skett på verksamhetens område vid inspektionstillfället, eller om askkoppar, fimpar eller annat som vittnat om att rökning skett på området noterats.

Resultat

Resultatet bygger på statistik från 43 besökta skolor och förskolor.

Resultat buller och ventilation

	Haninge antal besökta verksamheter 18 st.	Tyresö antal besökta verksamheter 16 st.	Nynäshamn antal besökta verksamheter 9 st.	Antal verksamheter med anmärkning av totalt 43 st.
Brister i lokal				
Allvarlig anmärkning - ventilation	28 %	31 %	55 %	35 %
Allvarlig anmärkning - buller	22 %	19 %	22 %	21 %
Brister egenkontroll				
Bristande rutiner - ventilation	72 %	50 %	33 %	56 %
Bristande rutiner -buller	50 %	25 %	11 %	33 %

Resultat tobaksrökning

	Haninge antal besökta skolor 10 st.	Tyresö antal besökta skolor 2 st.	Nynäshamn antal besökta skolor 3 st.	Antal skolor med anmärkning av totalt 15 st.
Rökning sker på skolan	60 %	50 %	33 %	53 %

Resultat för buller

En stor andel verksamheter (21 %) har fått anmärkningar inom bullerområdet som resulterat i krav på skriftlig uppföljning (föreläggande). En del av dessa anmärkningar bestod av att bullerdämpande plattor i taket har saknats i rum där barnen vistas. Även buller från ventilationen har genererat anmärkningar.

När det gäller brister i egenkontrollen har många verksamheter saknat rutiner för att kontrollera ljudnivån från exempelvis fläktar. Andra brister har varit att verksamheten saknat rutiner för att utvärdera lokalernas utformning, eller verksamhetens arbets sätt ur bullersynpunkt. Det är viktigt att verksamheten har rutiner för att till exempel se över att möbeltassar finns under stolar där det finns behov, och att ljuddämpande plattor i taket finns i de rum där det behövs.

Verksamheterna arbetar ofta med den pedagogiska biten för att sänka ljudnivåerna, exempelvis genom att arbeta i mindre grupper, och prata med dämpad röst för att få barnen att prata tystare. Det är dock viktigt att ha rutiner för att se över arbetssättet man har för att få ner ljudnivån i verksamheten, dels för att utvärdera att bra effekt uppnås, och dels för att ta vara på nya idéer.

I många förskolor upplever personalen ljudmiljön som bullrig och att höga ljudnivåer är ett problem i den dagliga verksamheten. I skolor är ljudproblemen mest påtagliga i matsalar där många elever samlas samtidigt. Problem med ljud från bl.a. ventilation i klassrum förekommer också. Det finns också goda exempel på verksamheter som jobbat mycket med ljudmiljön. Vissa skolor har effektivt dämpat ljudet i matsalar genom att sätta upp ljudplattor i tak samt skärmar i matsalen. Ett par skolor börjar också måltiden med fem minuters tystnad, vilket också bidrar till en behaglig ljudmiljö.

Resultat för ventilation

Ett stort antal verksamheter (35 %) har fått ventilationsanmärkningar som resulterat i krav på skriftlig uppföljning. Främsta anledningen är svag eller avsaknad av till- och frånluft i ventilationsdon samt noterad instängd luft. Koldioxidhalter över 1000 ppm har mätts upp i vissa verksamheter. I förskolor har höga koldioxidvärden ofta uppmätts i samband med vila, där många barn sover tillsammans i små rum med ett luftflöde som är anpassat för ett fåtal personer. I skolor har höga koldioxidhalter mätts upp i klassrum. När det gäller brister i egenkontrollen gällande ventilation har många verksamheter saknat tillgång till protokoll från aktuell OVK-besiktning (obligatorisk ventilationskontroll).

En annan brist har varit att personalen inte känner till ventilationskapaciteten i lokalerna. Detta leder till att man inte vet hur många personer som kan vara i de olika rummen samtidigt utan att luftkvaliteten blir dålig. Det saknas också allmän kunskap om hur ventilationen fungerar, ventilationsdon och eventuellt forceringsreglage i lokalen. Det finns därmed en risk för att personalen påverkar ventilationen negativt eller inte utnyttjar ventilationens fulla kapacitet.

Resultat för tobaksrökning

I resultatet har statistik angående rökning på skolgårdar på högstadium och gymnasium redovisats. Det är i dessa verksamheter rökning på skolgårdar kan förekomma. I förskolor har tobakslagen diskuterats och material från Folkhälsoinstitutet har delats ut. I förskolor handlar det om att personalen måste gå utanför förskolans område och röka, ingen av förskolorna har uppgett att de har problem med personal som röker på förskolans område.

När det gäller högstadium och gymnasium har rökning konstaterats i 53 % av besökta verksamheter. Antingen har ledningen själva uppgett att rökning förekommer på skolgården, eller har förbundet konstaterat att det röks på skolgården.

Slutsats

Ett föreläggande från förbundet gällande buller eller ventilation föranleds av en anmärkning som är av allvarligare art. En relativt hög andel (35 %) av besökta verksamheter har fått eller kommer att få föreläggande angående ventilation. Det samma gäller för buller, där det är 21 % av verksamheterna som har fått eller kommer att få föreläggande att vidta åtgärder för att få kontroll över bullernivåerna.

Förskolebarn och skolelever behöver en god inomhusmiljö för att må bra. Förhoppningen är att verksamheter som har en bristande egenkontroll tar till sig de anmärkningar som framkommit och förbättrar sin egenkontroll och att de verksamheter som redan har en bra egenkontroll fortsätter att utveckla denna. Anledningen är att förskolebarn och skolelever inte ska utsättas för hälsorisker.

När det gäller rökning på skolgårdar röks det på 53 % av de högstadieskolor och gymnasium som besökts. Detta trots att bestämmelserna om rökfria skolgårdar funnits sen 1994. Rökningen är en av de största orsakerna till ohälsa, sjukdom och för tidig död globalt (World Health Organization, 2008). Att rökning tillåts ske på mer än hälften av de gymnasieskolor och högstadieskolor som förbundet besökt visar att det är ett utbrett problem, och att mycket mer finns att göra. Goda exempel där skolorna inte har några problem med rökning har också noterats. I vissa fall har initiativet kommit ifrån eleverna själva, och detta i kombination med att skolan har tydliga rutiner och handlingsplaner för hur tobaksrökning ska motverkas har gett goda resultat.

De viktigaste faktorerna som påverkar tobaksbruket bland såväl vuxna som unga är pris, social acceptans och tillgänglighet. Tillgänglighet begränsas bland annat genom rökfria miljöer. Barn och ungdomar behöver rökfria miljöer för att få stöd i sitt val att förbli tobaksfria men framför allt för att den passiva rökningen är skadlig och påverkar barn mer än vuxna. Fortsatt tillsyn inom detta område behöver prioriteras.

Fortsatt arbete

Förbundet har under 2010-2013 besökt så gott som samtliga skolor i Haninge, Nynäshamn och Tyresö. Under denna tillsynsperiod har fokus legat på buller och ventilation. Det är endast under år 2013 som tobaksfrågorna ingått i tillsynen. Förbundet kommer att fortsätta att fokusera på tobaksfrågor under kommande år, så att de verksamheter som ännu inte fått tobakstillsyn kommer att få det. Övriga fokusområden för kommande år har inte bestämts ännu. Förbundet kommer eventuellt medverka i ett nationellt tillsynsprojekt som leds av Socialstyrelsen, beslut om detta tas när Socialstyrelsen informerar om inriktningen på projektet. När det gäller tobaksfrågor har förbundet inlett ett samarbete med Haninge kommuns samordnare för drogprevention.

Allvarliga brister gällande ventilation, buller eller tobaksrökning kommer att följas upp av förbundet tills bristerna är åtgärdade. Mindre allvarliga anmärkningar kommer att följas upp vid stickprovskontroller eller vid nästkommande tillsynsbesök.

